

Na císařské cestě

Vlastivědná příloha Libhošťského zpravodaje

Říjen 2016

Kdo je kdo (byl) v Libhošti Závěrečná část

Oldřich Sobek, Petr Horák

Vágai, Rostislav, zvaný „Pete“, stolař, spolumajitel firmy Vagwerk, sídlící v bývalé Leidově hospodě (č. p. 105). V roce 1992 se stal členem Osvětové besedy v Libhošti, při níž **založil zálesácký kroužek MUF**. Jako vedoucí kroužku, který s přestávkou mezi lety 1998-2010 funguje doposud, se aktivně věnuje práci s místními dětmi a mládeží (organizace dětských letních táborů, vlastivědná a osvětová činnost). Počínaje osamostatněním obce se společně se členy MUFu podílí na organizaci kulturních a společenských akcí pořádaných Osvětovou besedou v Libhošti. **V minulém roce se Rostislav Vágai stal předsedou Osvětové besedy v Libhošti.**

Vágaiová, Milada, poštovní úřednice narozená v Libhošti roku 1953, **téměř celou pracovní kariéru spojila s funkcí vedoucí místního poštovního úřadu**, kam po absolvování Střední ekonomické školy spojů v Opavě nastoupila v roce 1974 a kde setrvala až do roku 2000, na penzi odcházela z pozice poštmistra v Sedlnicích. **Milada Vágaiová je dlouholetou členkou Sboru dobrovolných hasičů v Libhošti a místní organizace Českého zahrádkářského svazu.**

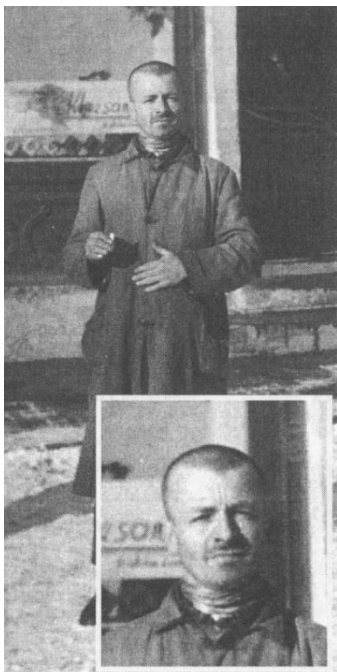
Mezi lety 2002 až 2015 se jako předsedkyně ČZS podílela na jeho bohaté veřejné činnosti (pořadatelství výstav, odborných přednášek, společenských akcí atd.). V roce 2014 byla Milada Vágaiová zvolena do Zastupitelstva obce Libhošť.

Vahalík, Jan, obecní policajt. Narodil se v Libhošti v roce 1867 v rodině tkalcovského mistra z Rybího Františka Vahalíka a Anny, (nar. 1873), dcery Jana Hanzelky a Mariány Štěpánové. Jejich syn Jan Vahalík se stal obecním policajtem. Byl aktivním členem hasičského sboru. Zemřel za nešťastných okolností, když do pohřebního průvodu tragicky zahynulého člena sboru Roberta Blažka z č. 57 narazilo osobní auto. Další obětí byl Jan Galia. (Viz LZ prosinec 2003).

Váňa, Zdeněk, nar. 23. 6. 1929 v Milenově u Hranic na Moravě v dělnické rodině. Vyučil se cukrářem v Ostravě, jako cukrář pracoval v Hranicích. Poté přešel pracovat do Tatry Kopřivnice, kde se vyučil klempířem. Po vojně pracoval v Tatře jako brusič v závodě Mechanika 2. Po studiu na večerní strojní průmyslové škole se stal se dívedoucím v brusárně. V Libhošti se oženil s Ludmilou Boháčovou, která byla významnou aktivní členkou Lašského národopisného souboru. Rodina si vystavěla domek, v manželství se narodily dvě děti. Zdeněk Váňa byl **předsedou spolku včelařů** a spoluzakladatelem **spolku zahrádkářů**, kde byl i členem výboru. Jako **člen myslivecké společnosti organizoval ochranu bažantů a koroptví, když od členů JZD získával při kosení luk narušená hnízda**. Měl doma líheň, pečoval o vylíhnutá kuřata až do doby, kdy je pak spolu s manželkou vypouštěli do volné přírody. **Byla to velmi záslužná činnost**. Zdeněk Váňa byl členem MNV, kde vykonával funkci předsedy **školské a kulturní komise a osvětové besedy**. Zajišťoval spolupráci mezi jednotlivými spolky a organizoval kulturní činnost v obci (plesové sezóny aj.).

Vašek, Alois, narodil se 12. 2. 1896 v rodině dělníka Františka Vaška a Johany Plankové na Solanci. V roce 1917 se jako voják přiženil do Libhoště **na č. p. 141**, když si vzal Annu Klosovou, dceru tesařského políra Františka Klosa a Anny Šípové. V domě na libhošťské návsi se ožývalo velice často troubení a hra na různé nástroje. Otec **Anny Klosové byl členem dechové hudby Františka Škarky, později se stal i jejím kapelníkem**. Ve svém domku vyučoval hru na různé hudební nástroje. **V Aloisi Vaškovi získala kapela významnou posilu, stejně jako celá jeho širší rodina hrál na hned několik nástrojů**. Alois Vašek se po odchodu svého tchána Františka Klose stal na dlouhý čas **kapelníkem**. Svě hudební začátky měl v tomto domě i pozdější kapelník **Vilém Kletenský**. Viz LZ září 2002.

Vindiš, Teodor. Byla to neodmyslitelná postava života dětí a mládeže v době 1. republiky a čtyřicátých let min. století. Jeho pravé jméno vlastně ani nikdo neznal. Pro všechny to byl prostě **Teodorek**. Byl pravidelným poslem jara, zjevoval

Teodor Vindiš

šetřit a že si ten obraz brzo kupí“.

se v obci vždy na jaře s nějakou drobnou atrakcí (letadélkem na tyči apod.) Chodil v dlouhém pracovním plášti, v jehož kapsách měl plno upravených odřezků zrcadlového skla, které rozdával s potěšením dětem, které ho vždy ve značném počtu doprovázely. Poděloval i panímámy, aby si vyptal nějakou tu almužnu. Upravený stěp zrcadla byla za války pro všechny poměrně vzácnost, hraček mnoho nebylo, a tak „pouštění prasátek“ bylo příjemným zpestřením dětských her. K zrcadlovým odřezkům se dostával poměrně snadno, neboť uklízel v kopřivnickém sklenářství. Při vstupu do každého domu **zazpíval**, jeho oblíbená píseň byla „*Na svatého Matěje, když se slunko zasměje, na pouti je dětí, jak když máku naseje.*“ Jedna z historek, které o něm kolovaly, se váže ke sklonku německé okupace. 30. dubna 1944 byly v Novém Jičíně jako vždy za války ve výkladech obchodů vystaveny fotografie vůdce, který v ten den slavil narozeniny. Teodorek chodil kolem jedné z nich tam a zpátky a hlasitě si pro sebe říkal: „Šak ty tu dluho něbuděš!“ Nějaká horlivá nacistka na něho poslala četníky. Teodorek jim ale jednoduše všechno vysvětlil, že „už si začal

Vavřík, Alois, učitel, místní politik, kulturní pracovník. Narozen 18. 8. 1876 v Petřvaldě, v letech 1895-1910 působil jako učitel v místní škole, zanechal výraznou stopu v kulturním a společenském životě obce. S Libhoští také natrvalo spojil svůj osobní život – na školních chodbách se seznámil s „industriální učitelkou“ a svou budoucí ženou Marií Waltrovou (a vytvořili tak historicky první manželský pár, který na škole vyučoval), v **roce 1906 se jim v jednopokojovém bytě na fojtství narodil syn Zdeněk, pozdější spisovatel, knihovník a novinář**, o dva roky později druhorozený Milan, který pokračoval v rodinné učitelské tradici.

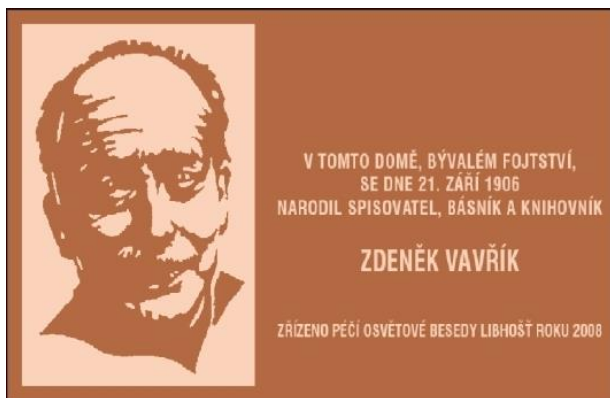
Roku 1895 založili učitelé Alois Vavřík a Kajetán Kocián vůbec první kulturní spolek v obci, nazvaný **Čtenářský a pěvecký spolek MOJMÍR**. Jeho členové podnikali vlastivědné vycházky do okolí, věnovali se osvětové činnosti, začali např. hrát divadla (v sále Sobkovy hospody) a z výtěžků zakupovali knihy pro spolkovou knihovnu. O ni a celkovou činnost MOJMÍRA se rozpoutal boj mezi zdejší klerikální většinou, jejímž mluvčím a hlavní představitel byl zdejší pan farář a předseda Místní školní rady P. Josef Odroušek. Sřety pokračovaly prakticky po celou dobu činnosti spolku. Knihovna Mojmirá po r. 1918 nicméně vytvořila základ první obecní veřejné knihovny. Alois Vavřík se také podílel na

vydání základního vlastivědného díla k poznávání zdejšího kraje, knihy „**Moravské Kravařsko**“, nazvané podle území, které zahrnovalo tehdejší politický okres Novojičínský. Do této výpravné publikace zpracoval stať o obci Libhošť. Alois Vavřík byl také agilním komunálním politikem. Z okruhu „Mojmíra“ se 1. ledna 1907 ustavila sociálnědemokratická strana, která si brzy získala přízeň mladých dělníků. Alois Vavřík stál společně s učitelským kolegou Rudolfem Rousem u vzniku místní stranické buňky a jako aktivní organizátor dělnického hnutí čelil perzekuci nadřízených orgánů. Alois Vavřík byl jedním z pěti sociálnědemokratických obecních zastupitelů, roku 1908 se např. zasazoval o záchranu komplexu fojtství a usiloval o to, aby jej pro svoji potřebu zakoupila obec. Po dlouhodobém onemocnění, z něhož pramenily i jisté existenční problémy rodiny, a prohraných obecních volbách z roku 1910 požádal o přeložení na školu v Mariánských Horách. Ty v té době byly samostatným správním celkem a Vavřík zde mohl své politické názory lépe uplatnit. Za sociální demokracii působil na různých postech mariánskohorské samosprávy, stal se také starostou obce. Alois Vavřík zemřel v Ostravě v roce 1949.

Členové Čtenářského a pěveckého spolku Mojmir. Na fotografii z r. 1908 nacházíme předsedu a zakladatele spolku, učitele Aloise Vavříka, sedícího ve druhé řadě s buňkou na kolenou.

Vavřík, Zdeněk, básník, spisovatel, knihovník, který se narodil v budově Fojtství, kde také dnes visí jeho pamětní deska.

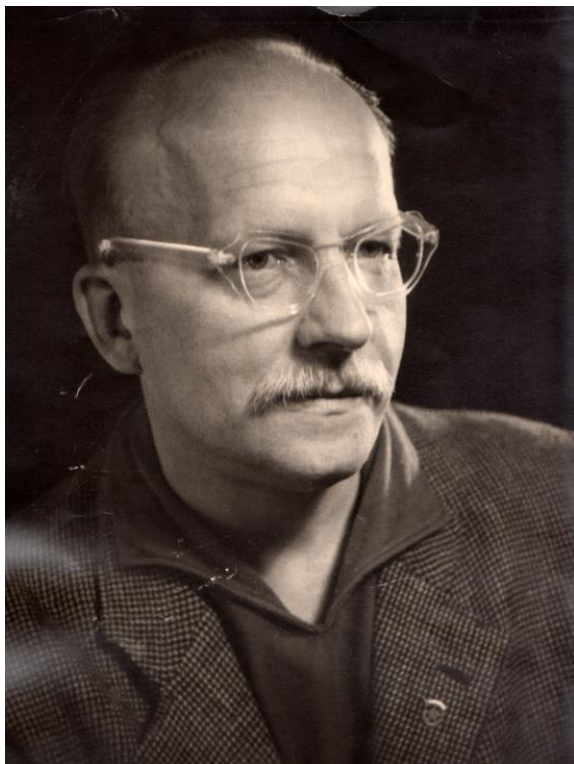

Zdeněk Vavřík se narodil v budově libhošťského fajtství (č. p. 1) 21. září 1906. Oba jeho rodiče, Alois a Marie, byli učiteli v místní škole. Roku 1910 se rodina přestěhovala do Moravské Ostravy, kde rodiče vyučovali na škole v Mariánských Horách. Zdeněk Vavřík **vystudoval gymnázium v Matiční ulici**. Jeho profesory zde byli významní před-

stavitelé ostravského kulturního života, např. Rudolf Tlapák nebo malíř Antonín Procházka. **Nejvíce jej však ovlivnil spisovatel dr. Vojtěch Martínek**, který Vavříka přivedl k zájmu o literaturu i k vlastní literární tvorbě.

Z profesorovy iniciativy začali studenti vydávat vlastní časopis Oheň. V redakci časopisu byli vedle Vavříka i A. C. Nor a František Lazecký. Vavříkova tvorba z období Ohně je ovlivněna dílem Jiřího Wolkra. V Praze Vavřík studoval nejprve na právnické fakultě, záhy však přestoupil na FF UK (obor čeština a francouzština), souběžně studoval také Státní knihovnickou školu. **Během studií žil rušným společenským životem, seznámil se s Vítězslavem Nezvalem, A. M. Píšou, Josefem Koptou, Konstantinem Bieblem, Karlem Tomanem, Vladislavem Vančurou, Františkem Halasem. V roce 1929 vydal svou první básnickou sbírku Elegie s prologem Viléma Závady**. Tato sbírka, stejně jako následující Plakati světlem (1933) a Klenba (1936), se vyznačují snovostí, jemnou melancholií, sklonem ke spiritualizmu a formální vytríbeností veršů. Vavřík byl v té době představitelem skupiny tvůrců, vyznavačů tzv. „čisté poezie“ v pojetí francouzského literárního teoretika Henri Bremonda. V roce 1931 studoval v Bretani na univerzitě v Rennes. Po návratu založil společně s Janem Strakošem, Zdeňkem Šmídem a Jaroslavem Zavadou **časopis Poezie**. Šlo o uměleckou revue, odmítající propojení ideologie a umění. Jejími pravidelnými příspěvateli se stali např. František Halas, Jan Zahradníček, Vilém Závada, Vladislav Vančura i množství zahraničních autorů. Vavříkova tvorba byla v té době srovnávána s poezií Zahradníčkovou a Halasovou. Po studiích působil jako knihovník v Ostravě a Opavě. V roce 1938 sloužil jako zpravodajský důstojník 4. hraničářského pluku ještě před vyhlášením mobilizace. Prožité události reflektoval ve své básnické tvorbě ve sbírkách Puklý bronz (1939) nebo Rodná (1940), v nichž promlouval jménem širší národní pospolitosti, umělecky reagoval na mobilizaci, na

pokořující mnichovský diktát. Vavřík prožíval toto tragické období v několika „formách“, které spolu souvisely, vzájemně se podmiňovaly a umocňovaly: Vavřík Voják. Slezan. Básník. Frankofil. Český knihovník. Tvorba válečného období je považována za vrchol Vavříkova básnického umění.

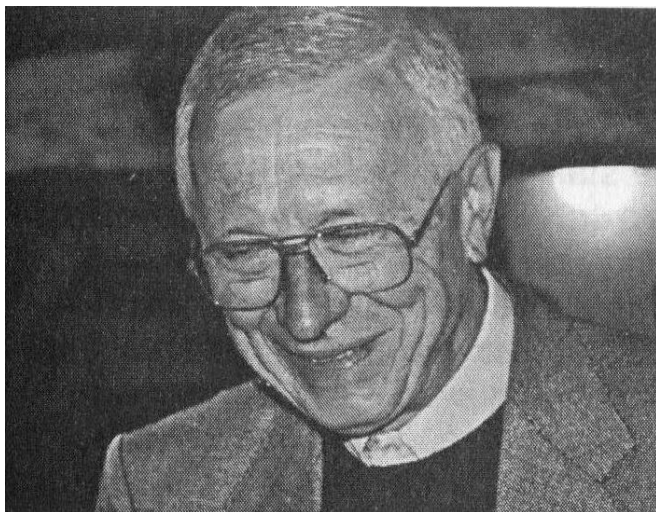
*Zdeněk Vavřík na fotografii zřejmě z r. 1952
(zdroj: Literární památník Petra Bezruče).*

Po demobilizaci působil jako knihovník v Pardubicích a svou pozornost obrátil směrem k tvorbě literatury pro děti a mládež. František Halas jej požádal, zda by pro české děti nemohl napsat vhodnou knihu, která by pomohla překlenout těžké období národního ponížení v době okupace. Z tohoto podnětu **převyprávěl a vydal pro české děti Dobrodružství Marca Pola (1942).** Tato kniha se stala jeho neúspěšnějším a nejvydávanějším titulem. **Velmi vysoko je hodnocena i Vavříkova činnost v oblasti knihovnictví,** ze svých zkušeností vytěžil soubor rad a úvah Knihovníkův zápisník (1946). **Roku 1954 přesto odešel z Pardubic do Prahy, kde se stal jedním z redaktorů Literárních novin.**

V poválečném období se zaměřoval převážně na tvorbu pro děti a mládež, často zpracovával folklorní látky (například v knihách Kolovrat nebo Ostravice). Zdeněk Vavřík byl rovněž úspěšným dramatikem. Zemřel v Praze 29. prosince 1964. **Z hlediska celonárodního kontextu je Zdeněk Vavřík zřejmě nejvýznamnějším libhošťským rodákem.**

Vavřík, Pavel. Nejstarší syn spisovatele Zdeňka Vavříka, narozen r. 1936. Pedagog, disident, znalec výtvarného umění. Jako učitel působil na různých místech Čech (Lanškroun, Dolní Čermná, Damníkovo), od roku 1968 se stal ředitelem Domu dětí a mládeže v Ústí nad Orlicí. V době normalizace se z politických důvodů nemohl pedagogické činnosti věnovat, živil se jako železniční dělník. Po roce 1989 organizoval z pozice manažera choceňské organizace Občanského fóra první svobodné volby, později pracoval jako ředitel školského úřadu.

V září 2004 poskytl pracovníkům osvětové besedy obsáhlý rozhovor o životě, díle a osobnosti Zdeňka Vavříka. Rodiště svého otce navštívil u příležitosti vzpo-

Pavel Vavřík při návštěvě libhošťského fojtství, rodného domu svého otce, spisovatele Zdeňka Vavříka.

minového literárního večera konaného na podzim r. 2006 jako připomínka 100. výročí spisovatelova narození. **Aktivně se podílel na zbudování pamětní desky Zdeňka Vavříka umístěné na budově fojtství,** jejího slavnostního odhalení se ale ze zdravotních důvodů již nemohl zúčastnit. Pavel Vavřík zemřel na sklonku roku 2008. Jeho vzpomínky se staly základem hraného scénického pásma, které u příležitosti 50.

výročí úmrtí Zdeňka Vavříka nazkoušeli a sehráli členové osvětové besedy.

Vavřík, Michael. Syn spisovatele Zdeňka Vavříka. Narozen v roce 1939. Aktivní sportovec a absolvent právnické fakulty Univerzity Karlovy, působil jako podnikový právník nakladatelství Československý spisovatel, později pracoval pro

český plynárenský svaz. Pracovní kariéru ukončil na pozici ekonomického ředitele českých plynáren. **Michael Vavřík se zapojil do organizace zbudování pamětní desky Zdeňka Vavříka, Libhošti věnoval také obraz s portrétem svého otce, který dnes tvoří výzdobu předsálí obecního úřadu.** Rodiště Zdeňka Vavříka navštívil při odhalení pamětní desky na budově fojtství na podzim r. 2008.

Vavřík, Ondřej. Nejmladší syn spisovatele Zdeňka Vavříka, narozený v roce 1947. Absolvent obou knihovnictví na UK v Praze. Pracoval jako šéf expedice v nakladatelství Československý spisovatel, v době normalizace se stal výzkumným pracovníkem ve Státní knihovně v Klementinu (se specializací na prognostiku knihovnictví). Později se natrvalo usadil v pražské Městské knihovně, kde dodnes působí jako vedoucí ekonomicko-správního odboru. Podobně jako jeho bratři se i Ondřej Vavřík podílel na organizaci instalace pamětní desky Zdeňka Vavříka, pracovníkům osvětové besedy navíc poskytl i „vavříkovskou“ sekundární literaturu, která se stala jedním z východisek další badatelské činnosti. **Ondřej Vavřík se na pozvání osvětové besedy zúčastnil slavnostního odhalení pamětní desky Zdeňka Vavříka a posvětil iniciativu k přejmenování obecní knihovny** (z dnešního názvu Místní knihovna Libhošť na Knihovna Zdeňka Vavříka v Libhošti).

Michael Vavřík (vlevo), grafik a sochař Zdeněk Rosák (uprostřed) a Ondřej Vavřík (vpravo) před budovou fojtství u příležitosti odhalení pamětní desky Zdeňku Vavříkovi, září 2008.

Vrbica, Josef, zednický polír, laický zvěrolékař, starosta obce. Narodil se v Libhošti dne 13. 3. 1886 na č. p. 174 v rodině Josefa Vrbici a Marie Hanzelkové. Poprvé se oženil v r. 1911 s Annou Poláškovou, dcerou Františka Poláška a Pavlína Blažkové. Podruhé se ženil jako vdovec v roce 1913 s Annou Kalíškovou, dcerou sedláka Jana Kalíška a Karolíny Rýparové z č. p. 59. Do třetice se oženil, opět jako vdovec, v roce 1927 s Rosinou Černochovou, dcerou Jana Černocho a Mariány Bartoňové z Mořkova. Josef Vrbica byl **spoluzakladatelem a významným činovníkem libhošťského Orla**. Měl zásluhu na **vybudování „orelského“ hřiště** (dnešní školní hřiště). V obci působil jako laický zvěrolékař. Když v obecních volbách v r. 1928 zvítězila lidová strana, **stal se Josef Vrbica starostou obce**. Jeho působení ale způsobilo rozkol jak ve vedení obce, tak i v lidové straně. Propustil schopného (jak se ale dále ukázalo, všehoschopného) obecního tajemníka **Aloise Davida** a na jeho místo **přijal svého bratra Ladislava**. Ten pak způsobil v obecní pokladně defraudaci. Z debaklu se v obci už lidová strana až do konce 1. republiky nevzpamatovala. S Josefem Vrbicou byly, jako se starostou obce, potíže i při přípravě a realizaci pomníku padlým Libhošťanům. Spolu s některými spolustraníky **bojkotoval veškeré přípravy, odmítl slavnostní projev** a nedostavil se ani na slavnostní odhalení. Jeho počínání velice kritizoval mecenáš lidové strany a zejména zdejšího Orla, **pater Josef Slavíček**, který z vlastních peněz zaplatil pokladně Orla v předešlém roce veškeré dluhy, ale jak sám píše, „do roka byly dluhy znovu, a to aniž by se něco pořídilo“.

Vrbica, Jan, zaměstnanec čs. drah, tajemník obce. Podrobnosti o jeho rodinném zázemí se mi nepodařilo zjistit. V dokumentech obce se o něm zmiňuje pouze **Antonín Turek** ve 3. dílu libhošťské kroniky v souvislosti s počátkem německé okupace. V té době už to byl starý pán, důchodce čs. státních drah, který v Libhošti žil na odpočinku. Za Rakouska-Uherska byl délesloužícím poddůstojníkem. Turek jej popisuje jako ušlechtilého a noblesního člověka s vrozenou inteligencí. Velmi dobře ovládal němčinu, proto ho požádal tehdejší starosta Rudolf Čech, aby nastoupil do úřadu obecního tajemníka a pomohl mu se stále se rozšiřující administrativou, vzhledem k tomu, že okupanti zavedli veškeré úřadování pouze v němčině. Když byl Rudolf Čech zbaven funkce starosty a na jeho místo nastoupil **Erich Drlík**, cítil se Jan Vrbica ve společné kanceláři jako „nahý v trní“. Nejevil zájem o spolupráci, bavil se s ním jen úředně, a tak byl brzy ve funkci vystřídán **Josefem Hoffmannem**. Podle Turka odešel opět do svého ústraní rád. Zemřel po krátkém onemocnění na Zelený čtvrtek 1940. Jeho pohřbu se zúčastnil velký počet lidí.

Vyhňár, Rudolf, Ing, Mgr. Sběratel starožitností z Dubnice nad Vahom. Při své sběratelské činnosti získal v r. 2008 v aukci na „bleším“ trhu v Trenčíně větší počet předmětů, o něž měl zájem. V kolekci ale bylo i 5 alb se starými fotografiemi, s nimiž si nevěděl rady. Alba obsahovala na 500 fotografií, pořízených

v dlouhém časovém odstupu z přelomu 19. až do poloviny 20. století. Celý soubor se dostal do rukou mého **přítele Václava Langra z Kopřivnice**. Jeho kamarád se na jedné z fotek poznal jako žáček obecné školy. Oba konstatovali, že jedinou spojkou mezi tím množstvím fotek je **učitel Antonín Turek**. Václav Langr mě proto kontaktoval s tím, že pan Vyhňár chce fotografie nabídnout rodině, když ale zjistil, že v rodině není přímých potomků, pátral po někom, kdo by mohl Turkův odkaz uchovávat. Když se dozvěděl, že takovým místem je Osvětová beseda v Libhošti, věnoval celou kolekci právě jí. Fotografie jsou v různé kvalitě, mnohé amatérské, větší počet, zejména osob, bylo pořízeno v ateliérech. Jsou zde fotky školních tříd z několika Turkových působišť (Trnávka, Libhošť, Kopřivnice, Příbor, Vřesina). Vzhledem k ateliérům, v nichž byly pořízeny, (Vídeň, Nový Jičín, Příbor, Bílovec, Brno aj.), je možno soudit, že mezi osobami je vídeňská větev rodiny Leidů a také členové **rodu Herzmannských**, známých libhošťských fojtů a starostů, s nimiž byla rodina Leidů spřízněna. „**Nič za to něhccem, len si prajem, aby vám to poslužilo,**“ napsal mi pan Vyhňár v průvodním dopise. **Václav Langer** je spolu s **Bohumilem Vlachem** autorem almanachu **LEGIONÁŘI Novojičinska v boji za vznik Československa**. Kniha vyšla v roce 2012. Obsahuje i osudy a fotografie 26 Libhošťanů, kteří byli příslušníky čs. legií, jak se je podařilo shromáždit Oldřichu Sobkovi.

Walla Rafael, kněz. Narodil se v roce 1970 v Polsku ve městě Bialsko-Biala. V Polsku byl také 10. 6. 1995 vysvěcen a až do roku 1998 zde také působil. Dne 1. srpna 1998 přišel do České republiky. V Litvínově, kde bylo jeho první působišť, se po tři měsíce učil správně ovládat český jazyk. Následně byl jmenován farářem v Klášterci nad Ohří, kde působil 11 let. Dne 1. července 2009 byl jmenován farářem v Libhošti. Po čtyřletém působení v libhošťské farnosti odešel dne 30. června 1913 do Orlové.

Zátopek, Alois, švec. Narodil se v r. 1905 v Libhošti v domě č. 117 v dělnické rodině Jana Zátopka a Filomény Blažkové. Jeho otec padl na ruské frontě v r. 1915. Alois Zátopek se oženil v r. 1930 s Annou Dluhošovou, dcerou Adolfa Dluhoše, listonoše ve Vítkovicích, a Marie Němcové. Měl v pronájmu místnost v domě Adolfa Kunetky č. p. 97 na horním konci obce, kde provozoval opravnu obuvi. V době okupace se stal členem ilegální komunistické organizace. Jeho dílna sloužila jako určitá „informační kancelář“ pro případ varování před zatčením a k předávání jiných důležitých zpráv. Vše se vyřizovalo pod záminkou opravy bot. Bez bot v rukou se do dílny nesmělo. Pokud se tak stalo, odnášel si příchozí opravené boty jiného zákazníka. Po válce se rodina přestěhovala do Sedlnic.

Zirps, Josef, soustružník kovů, malíř, grafik. Narodil se dne 8. února 1944 v Libhošti ve smíšeném manželství. Tatínek německé národnosti musel narukovat. Pro nemoc byl dočasně z armády propuštěn a květnové dny roku 1945 jej zastihly doma u rodiny. Jako antifašista ihned reagoval na výzvu revolučního národního výboru a šel s mnoha dalšími muži odstraňovat překážky, které bránily urychlenému postupu Rudé armády, když Němci ženisté vyhodili v Borovci mosty přes říčku Sedlnici. Co se odehrálo onoho 6. května 1945 v Borovci, už zůstane asi navždy zastřeno rouškou mlčení. Ani svému synkovi se otec nikdy nesvěřil. Jisté ale je, že ublížení na zdraví bylo takového rázu, že tatínkovi se zhoršil už tak

špatný zdravotní stav, takže po čase zemřel. Ztráta tatínka v útlém věku poznamenaná na celý život. Byl to případ i Pepíka Zirpse. Po ukončení povinné školní docházky v Libhošti a v Novém Jičíně nastoupil do učení v n. p. Tatra Kopřivnice, kde se vyučil soustružníkem. Po absolvování průmyslové školy pracoval jako technik v oblasti technických oprav vozidel značky Tatra. Díky talentu v oblasti malby a grafiky byl přijat do večerní umělecké školy **akademických malířů manželů Treuchlových** v Kopřivnici. To mu umožnilo převzít zodpovědnou funkci **zástupce ředitele Kulturního a společenského domu Tatrovanka v Novém Jičíně**. Brzy ale nastaly zdravotní problémy. Byly natolik závažné, že musel přijmout plný invalidní důchod. V té době se již začal profilovat svými keramickými reliéfy. Ateliér s keramickou pecí si vybudoval v Libhošti, později v Novém Jičíně. Byl dlouholetým členem a bohužel i posledním **předsedou Sdružení lidových výtvarníků „Jaroněk“**. Zúčastnil se mnoha společných i samostatných výstav po celé republice, odkud přivážel četná ocenění. Dílko, v němž osobitým **způsobem ztvárnil libhošťský kostelík**, bude jistě jako vzácná památka na svého tvůrce uchováno v některých libhošťských rodinách. Vytvořil je při příležitosti vzpomínkových oslav stého výročí příchodu P. J. Slavíčka do Libhoště. Jako náš dar a pozornost si jej odnesli přítomní hosté, mezi nimi příslušníci Slavíčkovy rodiny a otec biskup naší diecéze Václav Lobkovicz. Josef Zirps se stal členem výkonné rady osvětové besedy a jejím místopředsedou. **Měl hlavní zásluhu na grafických úpravách prvních ročníků Libhošťského zpravodaje a na rozsáhlé výstavní činnosti v obci**. Zemřel náhle v červenci 2002 ve věku 58 let.

Zelina, Josef, řezník. Narodil se v Libhošti v r. 1909 na č. 108 v rodině řeznického mistra Josefa Zeliny a Růženy Klosové. Vyučil se u svého otce řezníkem

a převzal jeho provozovnu s prodejem masa, výrobnou uzenin a vlastní porážkou. Oženil se s **Julíí Horutovou** z č. p. 226, dcerou Adolfa Horuty, stolaře, a Růženy Kalíškové z č. p. 59. Josef Zelina spolu s řezníkem Josefem Hanzelkou v době okupace tajně zásoboval občany, žijící v ilegalitě. **Julie Zelinová** zdělila i svůj rodný dům, kde měl její otec prodejnu tabáku. Prodejnu udržela až do období socializace obchodu. V období okupace i v poválečných letech byl tabák a jeho výrobky na příděl (tzv. tabačeny), které dostávali pouze muži ve věku nad 18 let. Julie **Zelinová byla vynikající herečkou na místní ochotnické scéně.** Už je mezi námi jen málo pamětníků, kteří mohou zavzpomínat na její mimořádný výkon v roli kněžny ve hře Julia Zeyera **Radúz a Mahulena** v poválečném období. Na představení do Libhoště přijížděli diváci autobusy ze širokého okolí. Jejich syn **Josef (1934)** byl uznávaným kvalitářem uzenin v podniku Masna ve Valašském Meziříčí. Byl dlouholetým členem a tanečníkem v Lašském národopisném souboru, kde setrval až do jeho rozpuštění.

Zelina Stanislav, hudebník, zpěvák, narodil se v Libhošti (dnešní bydliště na č. p. 226) v roce 1946. Vyučil se automechanikem a v této profesi pracoval ve firmách Agroma Nový Jičín a Severomoravské autodružstvo, kde v letech 1976-80 působil jako vedoucí autoservisu. Od roku 1988 se stal spolumajitelem firmy Novojičínský Autotop (spojení autoservisu a půjčovny vozidel). Na této pozici setrval až do odchodu na důchod v roce 2008. **K hudbě a vlastnímu muzicirování se dostal během prezenční vojenské služby ve Frenštátě pod Radhoštěm**, kde se naučil hrát na bubny a stal se členem posádkové kapely. **Po návratu z vojny se ve hře na bicí zdokonaloval** jednak na soukromých hodinách, jednak **jako člen místní zábavové kapely, která působila mezi lety 1968-69** ve složení: kapelník Jaroslav Marek (trumpeta), Oldřich Hanzelka (náhradou za něj Stanislav Zelina, bicí), ing. Vilém Kletenský (harmonika, altsaxofon), Evženie Marková, roz. Kletenská (klavír), Pavel Pístecký (klarinet, tensorsaxofon), Bedřich Pístecký (altsaxofon), Josef Pístecký (baskytara), Bohuslav Havrlant (tenorsaxofon), ing. Václav Šimíček (trombón) a Marie Pístecká (zpěv). Repertoár kapely tvořily lidové a populární písně, hudebníci vystupovali na plesech, u příležitosti různých svátků, o tzv. čajích atd. **Po rozpadu kapely v r. 1969 pokračoval Stanislav Zelina** společně s ing. Kletenským, jeho bratrem Josefem a klavíristou ing. Pavlem Hruzikem **v Kapele ing. Kletenského (v letech 1979-95 přejmenované na kapelu Astra)**. Působení tělesa, jehož personální složení se obměňovalo (např. angažmá kytaristy Ladislava Šuránka či trumpetisty Josefa Klauzára), bylo mimořádně intenzivní. V první polovině 70. let hudebníci pravidelně vystupovali v novojičínské kavárně Máj, později ve velkém sále Tatrovanky, Radničním sklípku a nejdéle pak (mezi lety 1978-87) v hotelu Razula ve Velkých Karlovicích. **Od začátku 70. let se Stanislav Zelina uplatňoval při hře na svatbách, plesech a různých oslavách také jako sólový zpěvák kapely.** Po rozpadu uskupení v r. 1999 vystupoval ve dvojici s Josefem Klauzárem. Mezi

lety 2000-8 si Stanislav Zelina osvojil i hru na klávesy, které používá jako doprovodný nástroj při sólových vystoupeních. Od roku 2008 až dodnes působí jako „single“ interpret lidových a populárních písní v Libhošti i širokém okolí při příležitostech soukromých oslav, svateb, spolkových akcí apod. Na nedostatek zájmu o svá vystoupení si Stanislav Zelina nemůže stěžovat. Zkušený libhošťský hudebník zvládne odehrát až 70 koncertů ročně.

Zemek, Ludvík, holič a kadeřník. Narodil se 6. 7. 1908 ve Strážnici v rodině Jana Zemka, dělníka, a Alžběty Uhrové. Přiznal se v roce 1930 do Příbora, když si vzal za manželku Boženu Zátopkovou, dceru Františka Zátopka, domkáře, a Anežky Eliášové. V Libhošti si pronajal místnost na č. p. 91, kde si zřídil holičskou provozovnu. V Libhošti proslul **jako horlivý propagátor esperanta a skautingu**. Jeho zásluhou také vznikl v obci skautský oddíl, vedený **Josefem Barvíkem**, a dívčí oddíl, který vedla učitelka Emma Horáková. Skautský archiv byl dlouhá léta uložen na půdě v domě č. p. 119 (hajný Tymi). Novým majitelem byl ale v nevědomosti spálen.

Ačkoli se může zdát, že seriál životopisných portrétů Kdo je kdo (byl) v Libhošti dospívá ke svému závěru, nečiní si nároky na úplnost a jistě nezahrnuje všechna jména, která by stála za zmínku a krátkou charakteristiku. Pokud víte o člověku, který dle vašeho mínění ve výčtu libhošťských osobností schází, sdělte nám prosím Váš tip na adresu o.sobek@email.cz anebo osobně hlavnímu autorovi seriálu, panu Oldřichu Sobkovi, případně Petru Horákovi. Děkujeme za spolupráci.

Co se děje kolem nás

Oldřich Sobek

Ve dnech 3.-30. září t. r. se uskutečnila ve výstavní síni na Staré poště na novojičínském náměstí mimořádně zdařilá výstava pod názvem **ODSUN 1946 Nový Jičín**. Na výstavě se podílelo Město Nový Jičín, Městské kulturní středisko, Muzeum Novojičínska a Státní okresní archiv Nový Jičín. Na návštěvníky výstavy čekalo velké množství dokumentů, které organizátoři shromáždili, aby podrobně zdokumentovali historii soužití Čechů a Němců v našem regionu v době konce 19. a první poloviny 20. století. Tedy období, v němž nám bylo souzeno prožít dvě kruté světové války. Toto období skončilo pro německé obyvatelstvo tak, jak po něm sice toužili na mohutných manifestacích voláním „**HEIM INS REICH**“, ale ve zcela jiné podobě, než si představovali. Hlavní organizátor výstavy, historik Muzea Novojičínska **Radek Polách**, přistoupil k tématu, dá se říci, ze široka.

Nezaměřil se pouze na vlastní akt „vyhnání“, jak odsun nazývají Němci, ale v dokumentech přiblížil i společné soužití Čechů a Němců na Novojičínsku v širším časovém období - od počáteční, ještě nesmělé emancipace zdejších českých obyvatel, přes období 1. republiky až k hořkému závěru po skončení 2. světové války. Částečně jsem osud novojičínských německých obyvatel v období po ukončení války popsal v Libhošťském zpravodaji (jeho vlastivědné příloze), když jsem čerpal údaje z novojičínských hřbitovních knih a státního archívu. Celé období je charakterizováno množstvím sebevražd, rodinných tragédií, rabování a krádežemi, osobním vyřizováním účtů. Celou situací až s naturalistickou přesností bylo možno zhlédnout na právě skončené výstavě. Poprvé zde byl na dobových fotografiích ukázán i první, „divoký“ odsun z června 1945, který neorganizovala nově se rodící státní správa, ale někteří důstojníci armády, zejména příslušníci 1. čs. tankové brigády v SSSR, která byla v té době dislokována v tehdejší Moravské Ostravě.

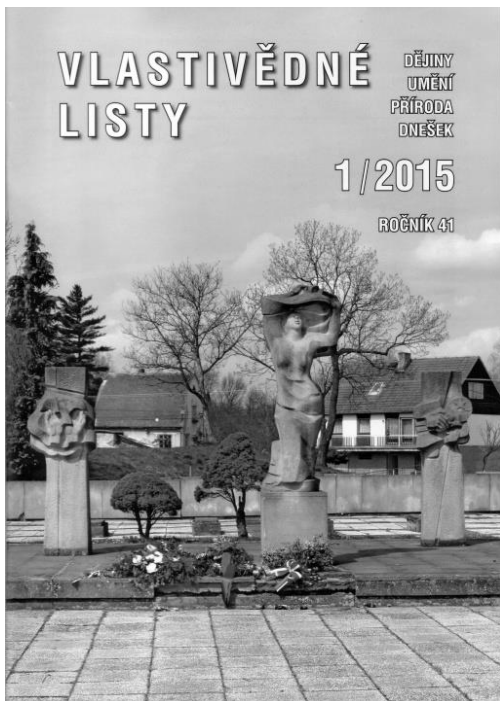

Logo výstavy ODSUN 1946 zachycuje odjezd německých obyvatel Nového Jičína, značkou v pravém dolním rohu (bílý kruh v průměru 15 cm a v něm z černého plátna našitá N v síle 2 cm) byli od 29. května 1945 až do odsunu označováni všichni obyvatelé německé národnosti.

Z vlastivědných a přírodovědných periodik

Co jsou Vlastivědné listy?

O českém Slezsku, které je zbytkem kdysi dvou zemí někdejší Koruny české, tj. Horního a Dolního Slezska, se toho v našem běžném životě moc nedozvídáme. Tedy, kromě zpráv o počasí, kde se často objevuje i Slezsko, jakožto území, hodné samostatného připomenutí, neboť v rámci České republiky se zde odehrávají poměrně odlišné povětrnostní situace a poměry. Když jsem čtenářům zpravodaje nedávno přibližoval **území Regionu POODŘÍ** s jednotlivými obcemi, které se do něj přihlásily, občas jsem se zastavil nakrátko právě **v českém Slezsku**. Možná že i k překvapení mnohých Libhošťanů, právě

Poodří je z části slezským územím. Obě zmíněné země Koruny české nám bohužel prohrála císařovna Marie Terezie **ve válkách mezi Rakouskem a jeho odvěkým rivalem Pruskem už v roce 1742**. Pro současníky je to sice dávno, ale následky této prohry byly a jsou dalekosáhlé a trvalé. Poslední tečkou za úvahami o návratu alespoň částí tehdy zabraného území byla epizoda z května 1945, kdy se někteří důstojníci 1. čs. armádního sboru v SSSR vypravili na samostatnou akci přes tehdejší čs. hranici právě do bývalého Slezska. Postoupili **až k Ratiboři**, ale tehdejší čs. vláda jejich akci urychleně zastavila. Všemocný Josef Stalin si potřeboval alespoň poněkud naklonit Poláky, kterým sebral velkou část východního Polska a odškodnil je na úkor

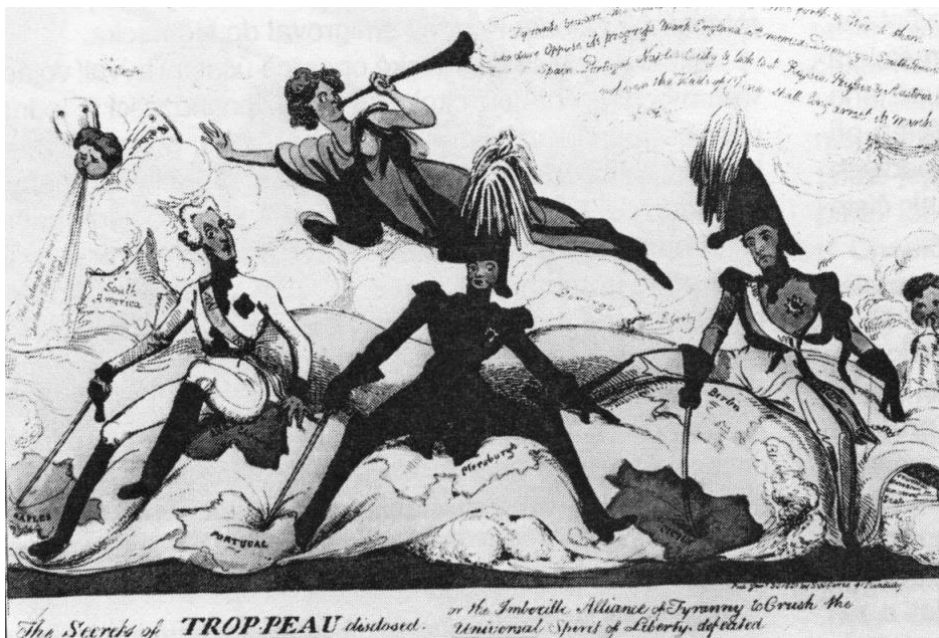
Pruska, které pak v roce 1947 zcela zaniklo. Proti vůli tohoto hybatele dějin nebylo obrany. Samotná skutečnost, že Prusko se zmocnilo téměř celého Slezska násilím, nebylo akceptováno. A to jsme měli ještě štěstí, že se Prusové zmocnili celé Moravy. Zabránil jim v tom **pouze generál Gideon Laudon, když v bitvě u Domášova** rozpráší mohutnou, několik desítek kilometrů dlouhou zásobovací kolonu. Mohutné pruské vojsko, postupující k Vídni, se od

Olomouce muselo vrátit zpět do Pruska. Osud tomu chtěl, že Laudon zemřel ve vysokém věku při návštěvě Nového Jičína. Příмым důsledkem ztráty Slezska je i životní příběh mé rodiny. Můj **praděd Jan Sobek** by se určitě se svou rodinou nikdy nedostal do Libhoště, kde se zcela změnil osud rodiny a všech jejích potomků, včetně mne. Bez tohoto historického zásahu by celá rodina (snad v pokoji) žila v Dolních Třanovicích na Těšínsku, kde můj praděd sloužil na prusko-rakouských hranicích jako financ.

V současnosti se můžeme něco více dozvědět nejen o tom, co se děje nebo dělo na území současného českého Slezska, ale i o historii obou slezských zemí jako zemí Koruny české ve **Vlastivědných listech**, které vycházejí 2x ročně. Jejich vydavatelem je **Maticе slezská** v Opavě. Jde o periodikum, které má v podtitulu, že je **časopisem pro dějiny, umění, přírodu a dnešek**. Jeho odpovědným redaktorem je již dlouhá léta **Vlastimil Kočvara, který shodou okolností 12. dubna letošního roku oslavil osmdesátiny**. Zájem o historii Opavska a Slezska prezentuje svou dlouholetou činností právě v Matici Slezské. Patřil ke skupince lidí, kteří v roce 1968 znovu v Opavě oživilo tradici tohoto vlastivědného spolku. Od r. 1970 byl předsedou jejího opavského odboru až do zániku Maticе v r. 1972. Po obnovení její činnosti byl v letech 2006–2014 předsedou jejího ústředního výboru. S Maticí Slezskou je spjat i časopis **Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy**, který vychází již od roku 1975. V roce 1998 se podařilo zásluhou V. Kočvary pozvednout úroveň časopisu, který v té době procházel existenční krizí. Ke všem jeho celoživotním zájmům se přidružuje i zájem o tělovýchovu a sport. Je členem **Klubu českých turistů**, kde se po mnoho let věnuje velmi prospěšné činnosti – značení turistických tras, kde dosáhl kvalifikace cvičitele a vedoucího značkáře. V letošním prvním čísle **Vlastivědných listů** vyšel z pera Zdeňka Kravara při příležitosti Kočvarova jubilea obsáhlý **životopisný článek**. Zalistujme některými posledními čísly opavských **Vlastivědných listů**, abychom si mohli přiblížit, co všechno můžeme na jejich stránkách hledat.

V prvním čísle minulého ročníku může čtenáře zaujmout článek **Jiřího Nemináře – Českoslovenští tankisté z wehrmachtu v OSTRAVSKÉ OPERACI**. Autor se v článku zabývá obecněji vojáky wehrmachtu v naší zahraniční armádě, což je nepříliš známá epizoda našeho zahraničního odboje ve 2. světové válce. Téměř všichni tito vojáci pocházeli z území českého Slezska, především **Hlučínska**. V povědomí široké veřejnosti se vžila představa, že do zahraničního vojska odcházeli čeští vlastenci s touhou, aby vybojovali nazpět svobodu svému národu, který nemohl bojovat se zbraní v ruce po mnichovské zradě spojenců. I po více jak 70 letech, co se našim krajem prohnala válečná smršť, je pořád ještě nezodpovězeno mnoho otázek a okolností, které souvisejí s největší bojovou akcí na našem území. Za období dlouhých let

reálného socialismu, která jsme prožili, se okolo **Ostravské operace** nakupilo mnoho mýtů, polopравd a dokonce i lží. Mezi skutečnosti, o nichž nebylo radno se v minulosti zmiňovat, patří i účast bývalých vojáků wehrmachtu v československé zahraniční armádě. Byli mezi nimi především mladí muži z **Hlučínska**, kteří měli tu smůlu, že se narodili a žili v místě a době, která byla poznamenána historickými zvraty. Přínos těchto mužů pro československou zahraniční armádu byl nesporný. Zatímco na západě umožnili razantní rozšíření pozemních jednotek, na východě stojí za ocenění jejich vysoká bojová hodnota ve srovnání např. s nezkušenými mladíky z Volyně. Zároveň se jako zajatci stali důležitým zdrojem zpravodajských informací o německé armádě i o poměrech v okupované vlasti. V článku jsou mimo jiné podrobně zaznamenány osudy dvou mužů, kteří se jako příslušníci 1. samostatné československé tankové brigády v SSSR zúčastnili **Ostravské operace**. Jde o kamarády **Antonína Borna a Herberta Sněhotu**, kteří oba pocházeli z obce Píšť, kde se oba vyučili pekaři. Stejně jako všichni jejich kamarádi museli narukovat do wehrmachtu, oba sloužili u 5. tankové roty. Když v létě 1944 padli do zajetí, přihlásili se jako Čechoslováci, vstoupili do čs. armády, účastnili se Karpatsko-dukelské operace, absolvovali tankistický kurz a stali se příslušníky 3. praporu tankové brigády, která byla určena k osvobození Ostravska. Herbert Sněhota sice přežil zásah svého tanku, ale jenom nakrátko. Dne 15. dubna 1945 se mu stalo osudným, že byl jmenován velitelem dalšího tanku. Byl zastřelen stejným způsobem jako hrdina SSSR **Štěpan Vajda**, když jako velitel tanku vyhlédl z věže, aby posoudil situaci. Jeho kamarád Antonín Born se spolu s dalšími tankisty probíjoval do povstalecké Prahy.

Dobová anglická karikatura parodující mocichtivé panovníky Svaté aliance v době opavského kongresu. Zdroj: Slezské muzeum.

V článku **Car Alexander I. a „jeho“ Opavané** vzpomíná **Milan Myška** na událost, která posunula v roce 1820 tehdy provinční město Opavu na hranicích habsburské říše a pruského království do popředí zájmů evropské politiky. Šlo o tzv. **Opavský kongres Svaté aliance** – sdružení panovníků Rakouska, Ruska a Pruska. Aliance si za svůj cíl vytyčila nastolení pevného řádu a státoprávní struktury, která byla narušena na přelomu 18. a 19. století francouzskou revolucí a napoleonskými válkami. Ale hlavně šlo o vytvoření záruky, že podobný „rozvrat“ se už nikdy nebude opakovat. Přijala princip „nesesaditelnosti“ dynastií. Měla se stát garantem evropské rovnováhy a hlavně bylo dohodnuto, že v budoucnosti bude potlačen každý pokus o vzpouru nebo revoluci. Autor se velmi podrobně rozepisuje o příjezdech početných delegací všech tří panovníků, o jejich jednání i o jejich pobytu v tehdejší opravdu provinčním městě. Nejpodrobněji se věnuje caru Alexandrovi I., který se stal pro svoje charisma, kterým působil zejména na ženskou populaci, miláčkem Opavanů. K pobytu mocnářů v Opavě se zachovalo mnoho historek, jež zaznamenali historikové a diplomaté, kteří se sjeli na jednání. Autor textu mnohé z nich objevil a jsou zachyceny i v uvedeném článku. Opava se na čas stala významným evropským městem.

Marek Skupien se v obsáhlém článku **Kapitoly z církevních dějin Větrkovic na Vítkovsku** vrací do poloviny 20. století, kde podrobně mapuje historii uvedené farnosti. Článek je doplněn řadou historických fotografií.

Pavel Šopák se věnuje v rovněž obsáhlém článku **Architekt a stavební podnikatel Josef Hruschka** mimořádnému staviteli, který ovlivnil architekturu Opavy v závěrečném období 19. století. Jde o osobnost neprávem opomíjenou. Josef Hruschka plně využil klidného období míru a hospodářského rozvoje, aby nám zanechal dílo, které obdivují i následující generace. Dochované stavby jsou tím jediným, co dosvědčuje jeho organizační a projekční um a talent. Písemnosti, pozůstalost ani jiné osobní památky se nezachovaly. Pavel Šopák podrobně popisuje jednotlivé stavby, se kterými je v Opavě a na Opavsku spojeno stavitelovo jméno, včetně Bílé věže na zámku v Hradci nad Moravicí aj.

Frietz Kubiena.

Zdroj: SOkA Nový Jičín

Lenka R. Chobotová v dalším obsáhlém článku pod názvem **Město Nový Jičín a umění na přelomu 19. a 20. století** se zaměřuje na novojičínský kulturní život, který se rozvíjel hlavně ve spolcích. Ve městě velikosti Nového Jičína měly spolky poněkud omezené možnosti, opíraly se především o několik významných rodin. Působily zde dva čtenářské spolky, poměrně velkou základnu ale měl **městský hudební spolek a mužský pěvecký spolek**. Významnými podporovateli mužského pěveckého spolku byla rodina **továrníka Augusta Hückela**. Jeho manželka **Angela Hückel** se stala kmotrou spolkové vlajky. Nový Jičín častěji navštěvovaly spřátelené sbory z Olomouce, Šternberka, Frýdku, Vídně i vzdáleného Heidelbergu. V článku najdeme podrobnější životopisy významných malířů **Eduarda Veitha, Franze Barwiga, Julia Bergera, Ignaze Bergera, Hugo Baara**. Mezi nejvýznamnější osobnosti novojičínského hudebního a vlastivědného života patřil **štramberský rodák Fritz Kubiena**.

Kromě učitelského povolání, které zakončil ve funkci okresního školního inspektora, naplňovala jeho život především hudba. Vyučoval zpěvu, hře na klavír a na loutnu, byl aktivním členem mužského pěveckého spolku, jeho

sbormistrem a dirigentem, písně sám dokonce upravoval. Teprve po jeho smrti v r.1922 vyšla jeho publikace **Kravařské tance** a sbírka **Dětské písně**, zaměřená na rozvoj dětské duše, představitivosti a slovní zásoby.

Martin Pelc se v dalším článku zabývá tématem poněkud odtažitým a také choulostivým. Z pohledu topografie města jde o bílé místo Opavy, z pohledu dobových mravokárců šlo ale o temné doupě hříchu. Jde o historii opavského **nevěstince Port Arthur**, který kdysi stával v ulici Na Nábřeží, v místě, kde vyúsťuje dnešní Pekařská ulice. Prostituce nebyla sice v Rakousku zakázána, ale trpěna. Byla vždy spojována s různými patologickými jevy, jako je zločin, pohlavní choroby, alkoholizmus aj. Zákonodárci druhé poloviny 19. století se přiklonili k podpoře prostituce provozované **pod policejním dohledem**. Z morálního hlediska byla odsuzována, představovala však důležitý sociální ventil. Šlo o období, kdy ve společnosti vládla dvojí morálka. Od žen se vyžadovala předmanželská sexuální zdrženlivost, zatímco u mužů se trpělo sbírání sexuálních zkušeností. Autor z dochovaných dokumentů popisuje „sortiment“ **prodejných děvčat**, která byla původem většinou **z nejchudší oblasti tehdejšího Předlitavska – Haliče**. Z dochovaných statistik z r. 1916 vyplývá, že v tehdejší rakouském Slezsku policie registrovala celkem 211 prostitutek ve 12 nevěstincích (Bílsko 70, Frýdek 6, Muglinov 6, Polská Ostrava 26, Fryštát 17, Krnov 16, Opava 30, Těšín 34). Autor v článku dále líčí složení personálu v opavském nevěstinci ve 20. letech a jiné, zatím nikde nepublikované zajímavosti. A jaký je osud opavského vykřičeného domu na nároží dnešních ulic Vojanova a Na Nábřeží? Po zákonném zrušení nevěstinců se dostal dům do vlastnictví opavského magistrátu a dnes je jeho majitelem organizace Junák – svaz skautů a skautek ČR.

Ivana Tarabová a Andrea Jahnová v článku nazvaném **K historii akciové společnosti Ferrum Frýdlant nad Ostravicí** popisují vznik a další působení frýdlantské akciové společnosti, která vznikla až v roce 1913 v Praze. Historie frýdlantských železáren je však **daleko starší**. Již počátkem 17. století vznikají kolem Frýdlantu n. Moravicí první železné hamry a to díky množství dřeva v okolních lesích, ale hlavně díky výskytu železné rudy v podhůří Beskyd. Šlo o tzv. **pelosiderity**, které byly objeveny v některých místech Podradhošťské pahorkatiny, jako kulovité pecky a balvany (sopečné pumy) uzavřené ve zdejších vyvěřelých horninách. Postupně byly objevovány a **těženy na území obcí Rybí, v Žilíně, Živicích, Bludovicích, Hodslavicích, Straníku, Kojetína aj.** V celé oblasti, včetně Libhoště, tak vznikly velmi příznivé podmínky pro rozvoj formanství. Zdejší sedláci železnou rudu dopravovali do vznikajících železáren, čímž ale dosti zanedbávali svá hospodářství. Ke zvýšené těžbě rudy došlo v průběhu třicetileté války, kdy vzrostla potřeba zbrojního materiálu, vyráběného ve zdejších malých hutích. Ještě v roce 1850 se zde vytěžilo 164 234 q této

rudy. Věhlas železáren brzy přesáhl hranice rakousko-uherské monarchie. K nejcennějším a nejžádanějším artiklům patřila **litinová kamna, často i vysoké umělecké kvality, různé předměty sakrální povahy jako ozdoby pomníků, svícny, reliéfy s náboženskými motivy a náhrobní kříže.** Počátkem 20. století byla založena i slévárna se smaltovnou. Už jen nejstarší občané si pamatují, že téměř **na všech hrobech libhošťského hřbitova stály tyto litinové kříže,** mnohé i vysoké umělecké hodnoty. Žel, při úpravách hřbitova skončily patrně všechny jako železný šrot, aniž by někoho zaujala umělecká hodnota mnoha z nich. Dnes by se určitě vyjímal jejich menší galerie u dvou kamenných křtitelnic, které jsou historicky nejstarší dochovanou památkou na založení obce. A tak jedinou památkou na frýdlantské železárně nám **zůstává litinový kříž, který byl donedávna umístěn na věkovitém habru vedle obrazu Panny Marie nad prameništěm pod Hůrkou.** Poté, co strom dožil a skosila ho vichřice, byl kříž rozbit na několik kusů. Díky členům osvětové besedy byl renovován ve výrobové dílně Tetry Kopřivnice. Dnes je uchováván na zdejší faře jako významná místní památka. Památku na produkci frýdlantských železáren ale může mít leckdo ještě uschovanou doma jako vzpomínku na svoji babičku či prababičku. Jde o různé **litinové strojky na maso, na mák, ořechy, strouhanku,** ale třeba i **kuchyňské váhy a starší typy žehliček.** Autorky článku dále popisují historii a činnost akciové společnosti Ferrum po roce 1913, přes období 1. republiky, německé okupace, až do znárodnění podniku a jeho pozdějšího zániku.

V dalším článku se **Bohuslav Fajkus** rozepisuje o **Muzeu v Osoblaze jako místu poznání (nejen) reálií doby nedávné.** V úvodu článku autor přibližuje čtenářům topografii krajiny Osoblažska se stejnojmennou řekou. Zdejší krajina lákala k osídlení již odpradávná. K prvním sídlům patřila osada na vršku ostrožny nad řekou, která je zmiňována již v r. 1233. V té době probíhala v okolí horečná kolonizační činnost olomouckého biskupa Bruno ze Schauenberka. Osoblaha se stala jeho centrem a po polovině 13. století byla povýšena na město. Slibný hospodářský rozvoj města byl násilně zastaven rozdělením Slezska v r. 1742, kdy se Osoblažsko stalo periferní oblastí Habsburské říše a později i Československa. Při osvobozovacích bojích v r. 1945 došlo ke zničení města. I dnes jsou to jen staré fotografie, které dokumentují architektonický obraz města a to včetně náměstí, které dnes připomíná jen empírová kašna. K málu přeživších budov patří i část německé obecné a měšťanské školy, která zde byla v provozu až do roku 2011. Dnes je v budově muzeum, které založila skupina lidí z místního spolku „**Naše Osoblažsko**“. Muzeum bylo otevřeno 16. června 1914. Muzeum se odlišuje od tzv. zavedených muzeí, která mají svou expozici „od pravěku po dnešek.“ První muzeum ale bylo založeno ve městě už

Jeden z exponátů kuchyňského nábytku.

Foto: Bohuslav Fajkus

počátkem 20. let min. století, když se zde díky Matici opavské začala rozvíjet česká menšina. Nově otevřené muzeum je věnováno **druhé polovině 20. století**, tedy době ještě nedávné. U pamětníků vyvolávají vystavené předměty **nostalgické vzpomínky, u nejmladší generace možnost na vlastní oči vidět to, co znají jen z vyprávění rodičů či prarodičů**. Je tu řada předmětů z běžného vybavení domácnosti. Jedná místnost je **zařizena jako dětský pokojík**, v němž mají děti možnost si pohrát s hračkami, s jakými si kdysi hráli jejich předkové. Spousty dnes už zapomenutých věcí doplňují historické fotografie. Protagonisté muzea se chtějí dále prezentovat dalšími akcemi pro veřejnost, při příležitosti státních svátků ČR prostřednictvím **tematicky zaměřených výstav**. K 70. výročí konce 2. světové války již uskutečnili výstavu k historii a osvobození Osoblavy. Zvláštní pozornost chtějí věnovat historii osoblažské paličkované krajky.

Dodatkem mi utkvělo v paměti sdělení mého učitele na zahradnické škole v Ostravě Františka Ziky o tom, jak

v poválečném období chtěla zničené a vyliďněné Osoblaze pomoci tehdejší Ostravská expozitura Zemského národního výboru v Brně přesunem velkého množství pařeništních oken z obce Kunwald. Téměř všichni obyvatelé tehdejšího Kunvaldu (Kunína) pěstovali množství jarního salátu a zásobovali jim tržnici v Novém Jičíně. Noví obyvatelé, převážně z Valašska, neměli s touto činností žádné zkušenosti, a tak padlo rozhodnutí o pomoci uvedenému postiženému městu a kraji. Nakonec ale nebylo z takové pomoci nic, Osoblaha zůstala vyliďněná, město Nový Jičín přišlo o jarní zeleninu a pařeništní okna vzala zasně.

V článku Jazyky a nářečí v polském příhraničí Opavy dříve a k roku 2014 se Vít Skalička zabývá činností pracovní skupiny, která vznikla v roce 2011 za účelem terénního zmapování pamětníků z doby před poválečným rozdělením území a vyhledávání případných uživatelů původního nářečí. Výsledky výzkumu jsou překvapující. Nejenže ještě žijí osoby, které pamatují užívání původního opavského nářečí na polském území, dokonce se udržuje

paměť na mnohočetné příbuzenské a přátelské vazby napříč dnešní hranicí. Činnost pracovní skupiny byla umožněna zprůchodněním česko-polské hranice. Po dlouhém období praktické odloučenosti byl **obnoven mezistátní styk českého Opavska s územím v okruhu obcí Branice, Ketř, Křenovice a Křižanovice**. Toto území bezprostředně sousedící s Opavou bylo až do doby znovutevření hranic dopravně jen těžko přístupné. **Teprve sjednocením schengenského prostoru** bariéry zmizely, ale v místní mentalitě představuje státní hranice stále clonu, za níž je jen mlhou zastřený prostor. Autor uvádí v článku historický **přehled – rozdělení Slezska** v důsledku tzv. vratislavského míru. Nově vytvořená hranice zůstala beze změny od r. 1742 až do r. 1920, kdy bylo území Hlučínska přiřazeno k tehdejšímu Československu. V článku je uvedena mapa, která znázorňuje území s několika dialekty. Až do r. 1972 v území ale vedle státní hranice figurovala **ještě hranice obvodu moravské církevní provincie** se sídlem v Olomouci. Ta probíhala severněji, podél toku říčky Pštíny, takže část pruského území byla spravována olomouckým biskupstvím. Území se přesně kryje s oblastí, kde je používáno tzv. „**moravské nářečí**“. To zde dosud doznívá jako soubor vzácných nářečových „podtypů“, který v česko-polském pomezí přečkal mnoho peripetií v dějinách regionu. Bude jistě stát za povšimnutí, jaké místo si v tomto území uchová moravština v příštích desetiletích. Historické zvraty, které poznamenaly tuto oblast, jsou těžko srovnatelné s tím, co prožili např. naši předkové v Libhošti. Připojení území k Polsku v r. 1945 zastihla celou oblast v jazykovém generačním zlomu, kdy mladí rodiče mluvili se svými dětmi téměř výhradně německy, zatímco střední a starší generace ještě **po moravsku**, Způsobilost k slovanské řeči, respektive k domluvě s přicházejícími polskými repatrianty, měla zásadní vliv na rozhodnutí o jejich odsunu. Autor v této souvislosti uveřejňuje nahrávku pamětnice z Jakobovic, pořizenou v roce 2012: **“V štyžicatym šestym roku, to už pšíšli „Polaci, to nas chceli vyvest’ vŝeckych, bo povjeděli, že my sme su Němci a to my sme už seděli na vozach. No, ale tam jedna pani povjedžela, temu takemu z partaje, Pane, ja eŝtě papiry zapoměla doma, možu ist’ eŝtě zpatky pro ně? A to on povděl: A to jak vy to mluvitě? Dyč ja vam rozumim, ni? To vy eŝce nějsu Švabi! A mluvitě fŝeci tak? A fŝecy křičeli: Fŝecy my mluvimy tak ! A to fŝecy do dom!”**

Typickým představitelem slezského „**Moravce**“ byl i zdejší farář pater **Felix Gurzan**. Narodil se v roce 1901 v **Bobrovníku** v tehdejší Prusku. Po gymnaziálním studiu v Ratiboři se připravoval na kněžské povolání v Olomouci, kde byl také vysvěcen. Po skončení 1. světové války byl konzistoří pověřen, aby zjistil příčiny odpadlictví od církve na severní Moravě. Když se v roce 1938 Hlučínska zmocnili nacisté, byl vyhlášen úplný zákaz hovořit na veřejnosti původním mateřským jazykem. Když pater Gurzan promluvil na pohřbu staré babičky po „**moravsku**“, byl ještě v sakristii zatčen, vězněn, mučen. Do dalšího života jej z těchto zážitků provázely nervové problémy s ovládním mimických svalů v obličeji. (Viz LZ, březen 2014).

